Lipník nad Bečvou

Kraj: Olomoucký
Okres: Přerov
Správní obvod: Lipník nad Bečvou
GPS souřadnice: 49.526732N, 17.586643E
Nadmořská výška: 233 m n. m.
První pís. zmínka: 1238 (786 let)
Počet obyvatel: 7 875
PSČ: 751 31
Adresa URL: www.mesto-lipnik.cz

Památky a zajímavosti Lipník nad Bečvou

Centrum města Lipník nad Bečvou je městskou památkovou rezervací. Je zde soustředěno mnoho cenných historických památek, centrum je obklopeno středověkými hradbami se zachovanými baštami, uvnitř centra jsou měšťanské domy s podloubími, dvě barokní kašny, mariánský sloup, radnice přestavěná ve slohu pozdního empíru.
Centrem Lipníku nad Bečvou je náměstí T. G. Masaryka. Je zvláštností, že toto náměstí je ve tvaru písmene „L“. Nepravidelný tvar náměstí ale nebyl záměr - původně bylo čtvercové. Postupně však byla část náměstí zastavěna domovním blokem s radnicí, důsledkem čehož vznikl tento tvar. Domy na obvodu náměstí mají dodnes zachovaná podloubí. Radnice byla vystavěna v 16. století, postupně vznikala a rozšiřovala se odkupem jednotlivých domů. K jejím zásadním stavebním úpravám došlo v letech 1851–1852. Na náměstí se nachází dvě kašny: starší, která pochází z roku 1699, byla později byla osazena sochou sv. Floriána, patrona hasičů. Druhá kašna se sochou sv. Jana Nepomuckého je z roku 1859. Mariánský sloup v centru náměstí pochází z roku 1694.
Vzácně zachovaným typem měšťanského domu je dům čp. 47 s původním nádherně vyřezávaným portálem. Dům byl přestavěn kolem roku 1680. V průčelí je tzv. slepé čtyřlístkové okno. Dochováno je plochostropé trámové podloubí. Vpravo je uveden seznam jednotlivých majitelů tohoto domu od roku 1545.

Zvonice
Zvonice v Lipníku nad Bečvou je jediná na Moravě, která se dochovala v původní pozdně renesanční podobě. Je to mohutná stavba o půdorysu 10x10 m, vysoká 24 m a nad nejvyšším patrem zdobená arkádami a vykrajovanou atikou. Byla postavena v roce 1609, neboť v roce 1604 nechalo město pořídit nový velký zvon Michal, který vážil přes 5 tun. Při zavěšení na kostelní věž, ale nastaly potíže, zvon rozechvíval kostelní věž a nastala obava, aby se věž i se zvonem nezřítila. Proto se obec rozhodla postavit zvonici. Na zvonici jsou umístěny sluneční hodiny, znak města a znak Jiřího Bruntálského z Vrbna. V současné době jsou ve zvonici tři zvony: zvon Michal, který je druhým největším zvonem na střední Moravě, zvon Jakub, který je nejstarším zvonem v okrese Přerov, byl ulit před více než 540 lety a váží 1 500 kg a zvon Barbora vážící 220 kg, který sloužil jako umíráček. Od 1. května 2014 si můžete v průjezdu zvonice prohlédnout vzácný věžní hodinový stroj s vřetenovým krokem a čtvrťovým bitím, jde o kovářskou práci z 1. poloviny 18. století. Rozměry: šířka 170 cm, hloubka 100 cm, výška rámu 135 cm, celková výška 160 cm.
Kaple

Kaple sv. Josefa je raně barokní stavba z roku 1695 v sousedství pošty. Byla postavena za působení děkana Jiřího Balšánka jako součást městského špitálu sv. Anežky. Jedná se o jednolodní stavbu, ze severní strany, k ní přiléhá sakristie. Téměř identické řešení její klenby s architekturou kaple sv. Josefa Kalasanského u piaristického kostela, ji řadí do tvůrčího okruhu G. P. Tencally. Vnitřek kaple je vyzdoben freskami čtyř evangelistů sv. Jana, sv. Matouše, sv. Marka a sv. Lukáše. Oltář zdobí obraz Zasnoubení Panny Marie, který v roce 1858 namaloval Ignác Berger. U paty sloupů jsou původní dřevořezby sv. Jáchyma a sv. Anny.
Kaple sv. Petra se nachází na městském hřbitově. Byla vystavěna v roce 1698 na hřbitově ležícím mimo hradby, který byl založen na konci 16. století. Kaple byla původně vybavena hlavním a dvěma bočními oltáři, obrazy Křížové cesty a varhanami. V 70. letech 20. století však došlo pod záminkou rekonstrukce interiéru k odstranění posledních zbytků původního vybavení, včetně původních omítek a maleb. Uvnitř kaple jsou umístěny tři náhrobní kameny z konce 17. století, zvenku na jižní stěně je umístěno dalších 9 náhrobků z 18.–20. století. Stavba nyní slouží jako smuteční obřadní síň.
Kaple sv. Rocha je drobná barokní stavba v Osecké ulici. Byla postavena na památku morové epidemie v roce 1716, které padlo za oběť 145 osob.
Kaple nanebevzetí Panny Marie, zvaná též "Na Spravedlnosti". V těchto místech bývalo poslední rozloučení odsouzeného na smrt. V poli proti kasárnám v Hranické ulici je kříž, udávající přibližné místo popraviště, které se nacházelo v blízkosti staré cesty do Hranic
Kostel sv. Jakuba
Farní kostel sv. Jakuba Většího se nachází na nejstarším území města. Kostel sám byl snad původně románskou stavbou, zřejmě kolem roku 1400 byl Lackem z Kravař znovu vystavěn v gotickém stylu. Kostelní věž byla do roku 1596 nižší a místo jehlanu měla zřejmě jednu báň. V tomto roce byla zvýšena a zkrášlena ochozem a měla nad sebou tři báně pokryté mědí. Ve věži byl byt hlásného. Roku 1613 zachvátil kostel požár, báň a věž spadly na městské hradby. Roku 1633 oheň znovu poškodil i kostel. Po opravě měla věž jen dvě báně a byla kryta šindelem. Roku 1658 byl do věže pořízen zvon Vavřinec. Roku 1661 dostala věž novou báň. 14. září 1788 farní kostel opět vyhořel. Věž kostela spadla do farního dvora. Při opravě kostela v roce 1789 byla na věž dána střecha jehlancovitá, která je tam až do současnosti. Zařízení kostela pochází převážně z 60. let 18. století, kdy byl kostel barokizován. Naproti kostelu se nachází fara.
Meditační zahrada
Meditační zahrada nabízí lidem možnost relaxace, klidného spočinutí či zamyšlení. Přiléhá k východní straně presbytáře farního kostela sv. Jakuba. Má tvar nepravidelného pětiúhelníku o celkové výměře asi 3 000 m2. Ze severu ji obepínají snížené městské hradby, z jihu nízká zídka a z východu drátěný plot. Původně zde býval hřbitov. V nedávné době pak sloužila jako veřejný park, v 90. letech 20. století však došlo k jeho uzavření pro veřejnost. Záměr realizovat projekt meditační zahrady vyšel ze vzájemné spolupráce Města Lipník nad Bečvou, občanského sdružení Okrašlovací spolek Lípa a Římskokatolické farnosti Lipník nad Bečvou. V roce 2006 se zde začala budovat meditační zahrada, která je v současné době osázena okrasnými trvalkami, bylinkami a relaxaci nabízí dřevěné lavičky. Je zde umístěno i pódium pro pořádání kulturních akcí. V létě 2013 byla do meditační zahrady pořízena dřevěná plastika Velryby, která slouží jako obrovská prolézačka pro děti. Dílo vytvořili řezbáři ze sdružení Dřevotvor z Ústí u Hranic. Zahrada je veřejně přístupná od dubna do října.

Městské hradby

Pozůstatky městských hradeb v Lipníku nad Bečvou patří k nejzachovalejším na Moravě. Přestože již v 19. století zanikly městské brány, zachovaly se z opevnění poměrně rozsáhlé úseky obou hradebních zdí s baštami a množstvím pozoruhodných detailů. Hradby jsou viditelné kolem celého historického jádra. Vznikly jako vymezující, uzavírající a obranný systém města. V dochované podobě byly vybudovány až za Pernštejnů na konci 15. a v 1. třetině 16. století. Hradby svíraly město ve dvou nepravidelných soustředných kruzích a při výpadních komunikacích se původně nacházely dvě brány - Hranická a Osecká. Délka hradeb byla 1 137 m. Do 18. století měly hradby jen 2 brány, později také branku (fortnu) u kostela a potom i u synagogy. Obě brány, Osecká a Hranická, byly zbořeny roku 1840. Některé části hradeb jsou zničeny, jiné posloužily jako zdi domů. Část hradeb je ještě zachována, včetně 7 bašt. V současné době je zrekonstruována jižní a západní část hradebního okruhu.

Židovské hřbitovy

V Lipníku nad Bečvou se nacházejí v těsném sousedství dva židovské hřbitovy. Původní hřbitov se zřejmě nacházel u synagogy. Protože byl malý, koupili v roce 1567 Židé pozemek pro hřbitov jižně od centra města. Na starém židovském hřbitově je pochováno sedm lipenských rabínů včetně Barucha Teomina Fränkela. Právě jeho tumba z roku 1828 bývala a je doposud hojně navštěvována zbožnými chasidskými židy. V roce 1942 byl hřbitov zničen německým vojskem. Po válce byl upraven na park s dětským a volejbalovým hřištěm. Po roce 1989 se za podpory organizace Agudath Israel Of America a potomků rabína Fränkela z Velké Británie hřbitov dočkal úplné obnovy. Ohradní zeď z lomového kamene byla obnovena přibližně v původní poloze. Hlavní bránu, spojovací branku k novému hřbitovu a novou branku poblíž hrobu rabína Fränkela zdobí kovářské práce uměleckého kováře Jiřího Jurdy. V původní poloze a ve stejné podobě (na základě dochovaných fotografií) byla osazena pískovcová replika tumby rabína Fränkela. V původním smyslu byly rozmístěny všechny dochované staré náhrobky. Roku 1883 židovská obec koupila pozemek v sousedství starého hřbitova, kde bylo zřízeno nové pohřebiště. Od hlavní brány vedla alejí stromů cesta k průchozí obřadní síni a dále stromořadím k východní zdi. Hlavní prvek aleje tvořily tři dvojice převislých buků, které navozovaly dojem chrámu. Podél ohradních zdí jsou rozmístěny další hroby. Poslední pohřeb se zde uskutečnil v roce 1942. Za války byla nacisty stržena obřadní síň. V 80. letech 20. století tehdejší Židovská náboženská obec postoupila hřbitov městu Lipníku n. B., náhrobky z kvalitního kamene byly prodány kamenické firmě a zbylé shrnuty na hromady.

Synagoga

Synagoga byla vystavěna ve 2. nebo 3. desetiletí 16. století, první písemná zmínka je z roku 1540. Synagoga vznikala zároveň s hradbami, byla přistavěna jako poslední dům v Pernštýnské ulici. Je tak pravděpodobně nejstarší synagogou na Moravě, po Staronové synagoze v Praze druhou nejstarší v České republice. Hlavní sál je zaklenut gotickou síťovou klenbou s cihlovými žebry. Klenba má mimořádnou historickou hodnotu, je vystavěna ve stylu pozdní tzv. vladislavské gotiky. Počátkem 17. století byla synagoga rozšířena, přistavěna byla například ženská galerie s renesanční křížovou klenbou. Tloušťka zdi budovy na severní straně je úctyhodných 170 cm. Synagoga v Lipníku byla mnohokrát přestavována, k rozsáhlým úpravám došlo v 70. letech 19. století. Na začátku okupace byla nacisty vypleněna a poškozena, a poté sloužila jako sklad. V letech 1948–1950 byla přestavěna na modlitebnu čs. církve husitské – tato adaptace podstatně setřela původní výraz památky, byly zrušeny vstupy z východní strany a přesunuty na severní a jižní stěny. Oproti Pernštýnské ulici je úroveň podlahy sálu níže, což odpovídá

středověkým požadavkům pro stavbu synagog. Dnes slouží jako modlitebna Církve československé husitské. K dnešnímu interiéru modlitebny patří sochy Jana Husa, Ježíše a Mojžíše v nadživotní velikosti, dílo moravského výtvarníka Navrátila z Velkého Újezdu.

Piaristický klášter

V místě piaristické koleje stával původně dům Jednoty bratrské. V roce 1634 přišli do města na popud kardinála Dietrichštejna piaristé, kteří postupně tento dům přebudovali do nynější podoby. Při první přestavbě v letech 1637–1641 bylo vybudováno 18 mnišských cel a jedna temná. V roce 1673 byla postavena vedlejší školní budova, v letech 1740–1741 rozšířená o další trakt. V objektu byla škola, noviciát, knihovna, oratorium, byty řeholních kleriků i žáků.

Posláním piaristů byla vedle dobročinnosti výuka mládeže na školách všech stupňů. Největší význam měla kolej v Lipníku jako místo noviciátu, kde byli kvalifikovanými řádovými pedagogy připravováni na své působení a budoucí učitelské povolání kandidáti ze všech krajů Moravy, Slezska, Čech a z rakouských a německých zemí. V letech 1833–1834 zde pobýval jako žák piaristické školy Johann Gregor Mendel, objevitel genetických zákonů. Z Lipníku nad Bečvou piaristé odešli v roce 1884. Piaristická kolej tak dodnes zachovává svoji dispozici z 18. století se dvěma nádvořími a monumentálním průčelím.

Kostel sv. Františka Serafinského

Kostel se nachází v těsném sousedství piaristického kláštera a zámku. V místech starého bratrského sboru byl v letech 1590–1593 postaven místní vrchností renesanční bratrský kostel. Lipnickou vrchností byli tehdy Petr Vok z Rožmberka s manželkou Kateřinou z Ludanic. Bratrský kostel byl postaven v gotticko-renesančním stylu. Z původní stavby se dochovala dispozice kostela včetně obvodových zdí kněžiště s opěrnými pilíři, později upravená klenba kněžiště a dvojice věží, z nichž severní je vyzdobena sloupkovými arkádami s balustrádou. Bylo to výjimečné dílo, protože bratrské kostely jinak obecně věže nemívaly. Druhá, jižní věž, nebyla dostavěna do zamýšlené výše. Projektantem této významné budovy byl snad známý stavitel Baltassare Maggi z italského Arogna.

Po necelých 100 letech (1682–1687) byl kostel, v té době již zasvěcený sv. Františku Serafinskému, piaristy přestavěn ve stylu raného baroka. A to podle projektu vídeňského císařského architekta Giovanni Pietro Tencally, představitele raného baroka ve střední Evropě. Uměleckým skvostem je monumentální vstupní brána s půlkruhovým záklenkem, který je vyplněn tepanou barokní mříží z roku 1757. Plastika nad bránou představuje Zjevení sv. Terezie sv. Josefu Kalasánskému, zakladateli řádu piaristů. Její autorství je připisováno Františku O. Hirnlemu (B. Samek).

Kostel má velmi dobrou akustiku a jsou v něm pořádány koncerty.

Zámek a zámecký park

Budování zámku v Lipníku započal Hynek st. Bruntálský z Vrbna, který za tímto účelem odkoupil v roce 1596 několik předměstských gruntů v těsném sousedství Bratrského sboru. Protože však záhy zemřel, stavbu zámku realizoval až jeho syn Jiří Bruntálský z Vrbna, a to v roce 1609.

Podle dochovaných konstrukcí lze soudit, že zámek zcela jistě navrhl některý z vlašských zednických mistrů, což dokládá použitý typ kleneb s lunetami zdobenými charakteristickou ornamentální štukovou výzdobou. O italském původu lipenského zámku svědčí i konstrukce schodiště, vtaženého do interiéru stavby. Zámek byl postoupen roku 1622 kardinálu Františku Dietrichštejnovi. Na lipenský zámek byly v roce 1626 přeneseny z Helfštýna panské vrchnostenské úřady.

Renesanční zámek byl vybudován jako patrový. Nejpozději na konci 17. století měl zámek také druhé patro. Až do roku 1858 si zámek zachoval svou renesanční podobu. K radikální novoklasicistní přestavbě

došlo v 60. letech 19. století. Po 2. světové válce přešel zámek do vlastnictví státu. V letech 2002–2003 byl zámek zrekonstruován a slouží jako sídlo městského úřadu. Pozůstatky sgrafitové výzdoby jsou po rekonstrukci fasády ponechány na ukázku vedle vchodu mezi zámkem a kostelem sv. Františka Serafinského. Na nádvoří si můžete všimnout, že zámek je obklopen nádherným zámeckým parkem. Byl založen v polovině 17. století knížetem Dietrichštejnem zprvu jako okrasná zahrada s ovocnými stromy. Vývoj parku byl ovlivněn francouzskými styly, od roku 1880 došlo ke zvětšení plochy parku a byl zaveden styl anglického parku, který je zachován až do současnosti. Některé stromy pocházejí ještě z dob založení parku – např. neobyčejně vzrostlá převislá forma buku lesního, strom zvaný „Opičák“. Zámecký park je věřejně přístupný.

Střešní zahrada

Střešní zahrada vznikla podle projektu stavitele Josefa Zürka originální úpravou terasy na střeše bývalých stájí západního dvorního křídla zámku – přeměnou v zahradu, propojenou pomocí můstku s bývalým salónkem v jihozápadním nároží zámku. V době svého vzniku byla první střešní zahradou v zemích na sever od Alp. První návrhy této zahrady jsou spojeny právě se stavitelem Zürkem a zahradníkem Ferdinandem Wenzlem. Střechou však zatékalo, takže v roce 1911 bylo rozhodnuto o její celkové výměně. Díky majitelům zámku byla vybudována na tehdejší dobu naprosto progresivní trámová konstrukce ze železobetonu s třívrstvou izolací. Téměř 100 let existence této zahrady bez jakýchkoliv zásadních oprav dokladuje kvalitní řemeslnou poctivost. Až do roku 1945 sloužila střešní zahrada jako okrasná, poté jako užitková. V roce 2006 byla zahrada po dvouleté rekonstrukci uvedena do původního stavu z počátku 20. stol.

Rozloha zahrady je cca 600 m2. Uprostřed zahrady je kašna s fontánkou a dvě palmy. Ornamentální výsadba na travnatých plochách je řešena trvalkami a letničkami. Krása zahrady je doplněna i večerním osvětlením. V roce 2012 se střešní zahrada v Lipníku nad Bečvou umístila na pátém místě v anketě Sedm divů Olomouckého kraje.